

PREPOZNAVANJE ZAZNAVNIH STILOV IN UČNIH STRATEGIJ UDELEŽENCEV V PROCESU ZDRAVSTVENE VZGOJE

Andreja Kvas

UL, Oddelek za zdravstveno nego, Katedra za
zdravstveno vzgojo

VSEBINA

- Učne strategije
- Učni pristopi
- Učni stili
- Modeli učnih stilov

UČNE STRATEGIJE

- Učne strategije Woolfolk (2002) definira kot načine doseganja učnih ciljev, neke vrste splošni načrt.
- Delimo jih na **mentalne in materialne strategije**:
 - pri materialnih je v ospredju način strukturiranja, zapomnitve snovi,
 - pri materialnih pa način organiziranja snovi v obliki zapiskov, izpiskov, podčrtovanja in podobno (Marentič Požarnik, 2003).

UČNI PRISTOPI 1/1

- **Učni pristop** je obravnavan kot »značilna kombinacija učnih strategij«, ki je deloma pogojena z okoliščinami, zahtevnostjo snovi in vrsto preverjanja (Marentič Požarnik, 2003).
- Delitev učnih pristopov po dveh osnovnih dimenzijah:
 - glede na raven organizacije, strukturiranja snovi so razločili t. i. serialistični (atomistični) ter holistični (celostni) učni pristop;
 - glede na raven razumevanja pa so ugotovili razlike med t. i. globinskim in površinskim pristopom k učenju.

UČNI PRISTOPI 1/2

- Pri **globinskem pristopu** je posameznik osredotočen na pomen besedila - teži k razumevanju smisla snovi;
- pozornost namenja glavnim idejam in povezavam med njimi - primerja in povezuje posamezne dele, npr. teorije in zakonitosti s primeri,
- nove informacije povezuje z znanjem na drugih področjih, s svojimi izkušnjami in življenjem.

- **Površinski pristop** posameznik uporablja, kadar si želi predvsem zapomniti podatke in strukture tako, kot so podane;
- osredotoča se na zapomnitev podrobnosti, pri tem pa jih ne povezuje in primerja med seboj, niti jih ne navezuje na druga področja ali z osebnimi izkušnjami;
- temeljni cilj je torej čim boljša zapomnitev v čim krajšem času.

UČNI STILI 1/1

- Termin učni stil (angl. *learning style*) je oblikoval Herb Thelan leta 1954 (Coates, 2007).
- Posameznikov učni stil je kombinacija zaznavanja, obdelovanja in vrednotenja informacij ter izkušenj (Tomić, 1999).
- Učni stil je soroden pojem spoznavnemu stilu, vendar širši. Zajema tudi tipične strategije učenja pa tudi cilje in pojmovanja učenja (Marentič Požarnik, 2012).
- Učni stili so pristopi k učenju in študiranju (Woolfolk, 2012).
- Teoretiki poudarjajo, da je velik pomen učnih stilov v tem, da jih učenec/posameznik spoznava in jih razvija.

UČNI STILI 1/2

- Curry (1987) je različne modele učnih stilov razdelil v tri sloje:
 - tiste, ki poudarjajo **zaznavna preference** (*ang. instructional preference*): osredotočajo se na raziskovanje in definiranje učnih stilov na podlagi prednostnega zaznavnega kanala posameznika;
 - tiste, ki poudarjajo **način procesiranja** (*ang. information processing*): kako posameznik sprejema, ohranja, predeluje informacije in na osnovi tega rešuje probleme;
 - tiste, ki poudarjajo **osebnostni stil** (*ang. cognitive personality style*): opazovanje posameznikovega odnosa v različnih učnih situacijah.

MODELI UČNIH STILOV

- Kolbov model (1984); osnovan je na konceptu izkušenjskega učenja.
- Obstajajo štirje načini učenja (Kolb, 1984):
 - konkretna izkušnja;
 - razmišljujoče opazovanje;
 - abstraktna konceptualizacija;
 - aktivno eksperimentiranje.
- Na osnovi teh kombinacij so nastali **štirje učni stili**:
 - konvergentni;
 - divergentni;
 - asimilativni in
 - akomodativni.

KONVERGENTNI UČNI STIL

- Opira se na prevladujoče sposobnosti abstraktnega razmišljanja (konceptualizacije) in aktivnega preizkušanja – eksperimentiranja;
- moč ljudi s tem stilom je v reševanju zaprtih problemov in v praktičnem odločanju na osnovi neposredne aplikacije idej;
- najbolje rešujejo naloge oz. probleme z enim samim pravilnim ali najboljšim odgovorom;
- raje imajo tehnične naloge kot pa take, pri katerih je potrebno imeti opravka z ljudmi ali medosebnimi odnosi.

DIVERGENTNI UČNI STIL

- Je kombinacija konkretne izkušnje in razmišljujočega opazovanja;
- oseba, pri kateri prevladuje ta stil, zna gledati na konkretne situacije z različnih zornih kotov in številne odnose povezovati v smiselno celoto;
- največja moč tega stila je v fantaziji, v iskanju smisla in vrednot;
- prilagaja se z opazovanjem in ne z akcijo;
- izraz »divergentni« označuje, da se dobro znajde v situacijah, v katerih gre za ustvarjanje novih raznolikih idej in povezav in za tehtanje novih posledic.

ASIMILATIVNI UČNI STIL

- Gradi na kombinaciji abstraktnega razmišljanja in preiščenega opazovanja;
- njegova največja moč je v induktivnem sklepanju ter ustvarjanju teoretičnih modelov iz danih idej in opažanj;
- ideje zna povezati, asimilirati v integrirano, celovito razlago;
- za ljudi s tem stilom je značilna manjša usmerjenost v ljudi in večja v ideje in abstraktne pojme;
- asimilativni posamezniki idej in teorij ne presojujejo z vidika praktične uporabnosti tako kot ljudje s konvergentnim učnim stilom, ampak glede na logično zgradbo in točnost.

AKOMODATIVNI UČNI STIL

- Stil se imenuje akomodativen, ker je najprimernejši za tiste situacije, v katerih se moraš prilagajati spreminjajočim okoliščinam;
- poudarja konkretno izkušnjo in aktivno preizkušanje idej;
- ljudje s tem učnim stilom iščejo priložnosti za tveganje in za akcijo;
- probleme rešujejo na intuitiven način oziroma s poizkusi in napakami;
- osebe z akomodativnim učnim stilom se po informacije raje obračajo k drugim ljudem, kot da bi zaupali svojim analitičnim sposobnostim.

- **Za učitelje/zdravstvene delavce je najprimernejši akomodativni učni stil**, saj mu pomaga prilagoditi svoje postopke potrebam in predznanju učencev/posameznikov ter konkretni situaciji.

RANCOURTOV MODEL 1/1

- Gre za pristop oz. načine pristopanja k znanju, kako iz poplave informacij izbiramo smisle in na podlagi tega konstruiramo znanje.
- Osnova Rancourtovega modela (1988) so **trije osnovni modusi**, načini spoznavanja oziroma pridobivanja znanja:
 - **racionalni modus**: pri pridobivanju znanja dajejo prednost razumu,
 - **empirični modus**: pri pridobivanju znanja dajejo prednost čutilom,
 - **noetični modus**: pri pridobivanju znanja dajejo prednost intuiciji.

RANCOURTOV MODEL 1/2

- Rancourt (1988) povezuje navedene moduse s klasifikacijo zaznavnih stilov:
 - racionaliste opredeljuje kot pretežno avditivne tipe,
 - empiriste kot pretežno kinestetične tipe in
 - noetike kot pretežno vizualne tipe.

RACIONALNI NAČIN SPOZNAVANJA (R)

- Ljudje, pri katerih prevladuje ta modus, se vsakemu problemu približajo na skrben, logičen, metodičen, na teoriji zasnovan način;
- na osebni ravni so razumski, avtonomni, vztrajni in ne marajo kompromisov;
- poučevanje je zanje trening mišljenja, pri čemer ni pomembno, da učenci samo odkrivajo zakonitosti; glavno je, da jih sistematično in z razumevanjem usvojijo.

EMPIRIČNI NAČIN SPOZNAVANJA (E)

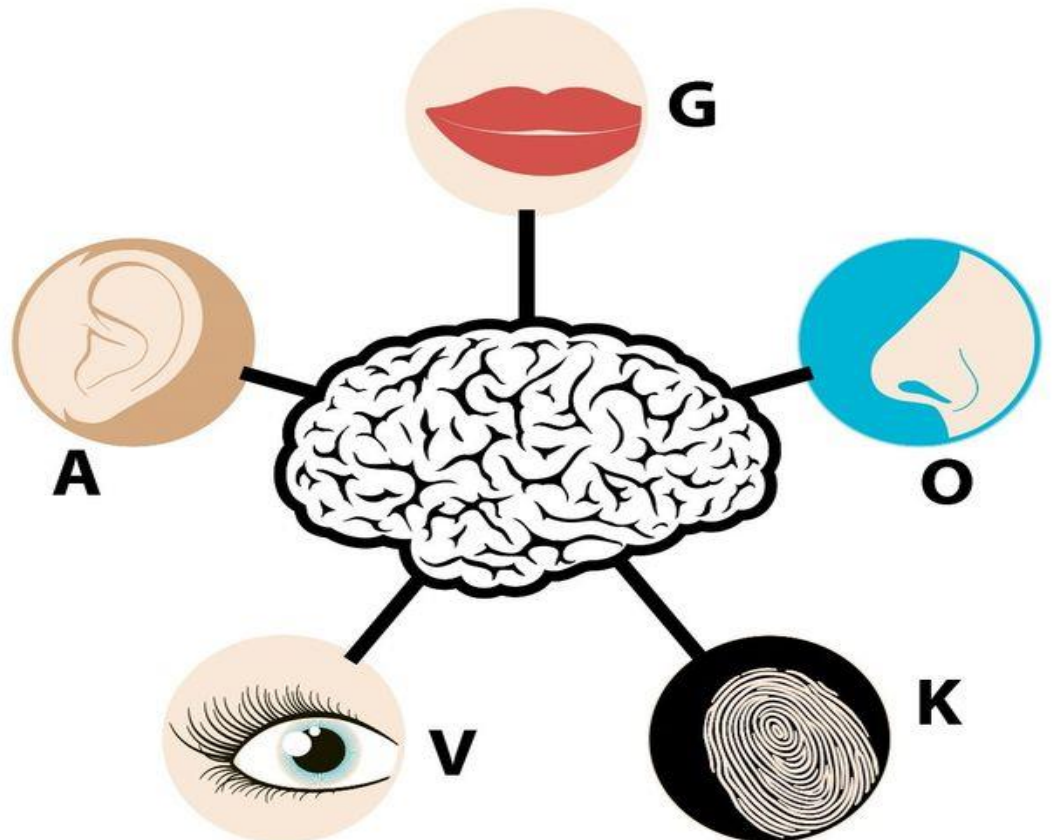
- Izhodišče spoznavanja pri tem stilu so podatki, dobljeni prek čutil – z zbiranjem, merjenjem, opazovanjem;
- na čustva drugih ljudi se v teh aktivnostih ne ozirajo preveč, a če imajo skupne cilje, se lahko razvijejo v dobre timske sodelavce;
- so praktično usmerjeni in želijo imeti informacije predstavljene na strukturiran, zaporeden način;
- pomembno je, da so učenci aktivni.

NOETIČNI NAČIN SPOZNAVANJA (N)

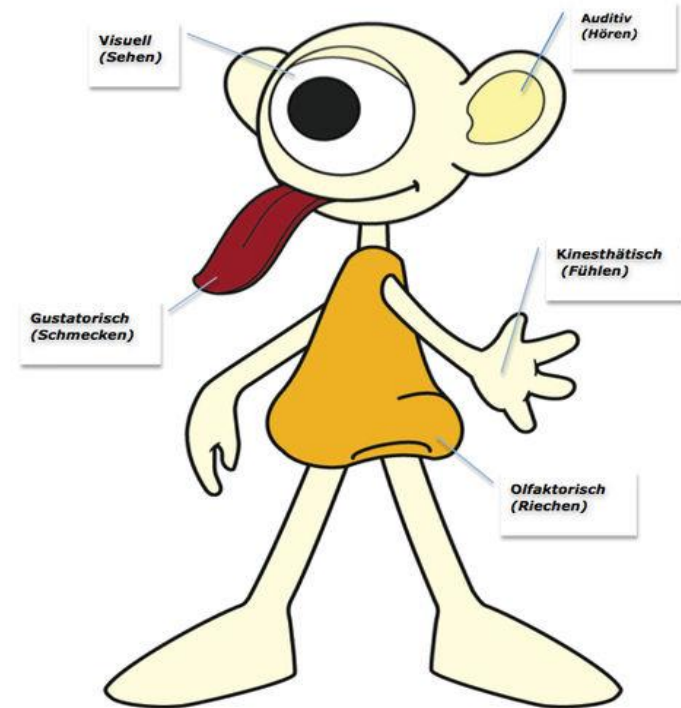
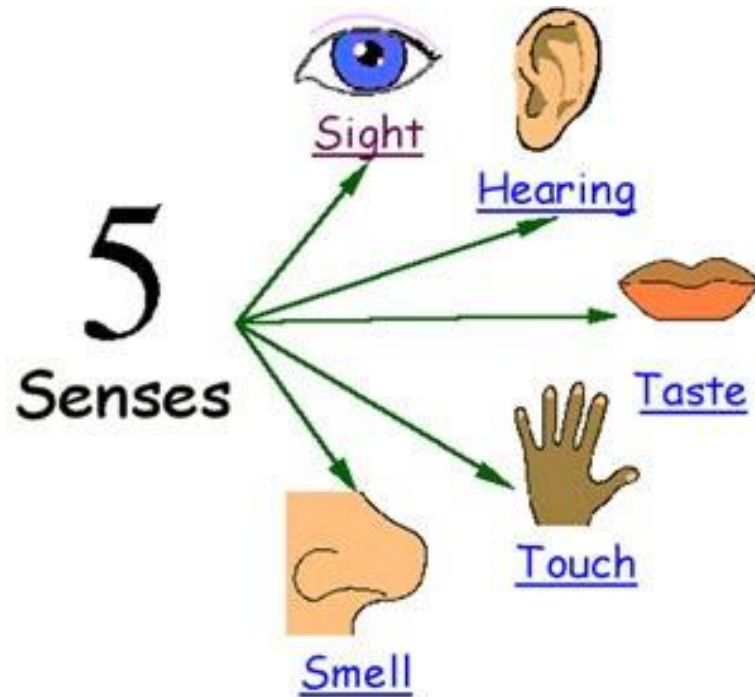
- Daje prednost intuitivnemu pridobivanju spoznanj;
- pomembna je osebna, čustveno obarvana edinstvena izkušnja, opazovanje pojavov iz subjektivne perspektive;
- noetični ljudje intuitivno občutijo, da imajo problemi več rešitev;
- ne razmišljajo sistematično, ampak naključno, nestrukturirano, z miselnimi preskoki;
- njihovo spoznavanje in odnos do problemov označuje spontanost, ekstravertiranost, občasna impulzivnost;
- po Rancourtu je edino noetični modus ljudem lasten že od vsega začetka.

MODEL VAKOG 1/1

- Ljudi okoli sebe zaznavamo s pomočjo čutil:
 - vida,
 - sluha,
 - tipa,
 - voha in
 - okusa.

MODEL VAKOG 1/2

Tisti način zaznavanja, ki ga najpogosteje uporabljamo, je naš **primarni zaznavni način** – največ uporabljamo čutilo, ki je povezano z našim primarnim zaznavnim čutilom (Seymour, 1996).

MODEL VAKOG OZ. STIL ZAZNAVANJA 1/1

- V zahodnih kulturah so pomembni zlasti naslednji stili zaznavanja:
 - viden (vizualen),
 - slušni (avditiven) in
 - gibalno tipni (kinestetičen) (O'Connor, Seymor, 1996).
- Zaznavanje preko vonja (olfaktorični) in okusa (gustatorični) je manj pomembno in ga pogosto prištevamo h kinestetičnemu zaznavnemu sistemu (O'Connor, Seymor, 1996).

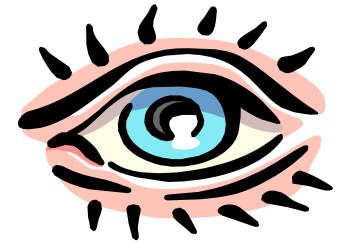
MODEL VAKOG OZ. STIL ZAZNAVANJA 1/2

- Raziskave kažejo, da:
 - 35 % ljudi pri učenju daje prednost vidnemu zaznavnemu kanalu,
 - 25 % je slušnih učencev in
 - 40 % ljudi si informacije najbolje zapomni preko gibalnih/kinestetičnih dejavnosti (Rose, Goll, 1993).

MODEL VAKOG OZ. STIL ZAZNAVANJA 1/3

- **Video ljudje:**

- so hitri, dinamični, impulzivni;
- pomnijo/razumejo, kar vidijo, si predstavljajo.

- **Avdio ljudje:**

- so družabni, klepetavi;
- zapomnijo, razumejo kar SLIŠIJO, o čemer se pogovorijo.

- **Kinesteti:**

- so poglobljeni, zamišljeni;
- pomnijo/razumejo v kar se poglobijo, doživijo, preizkusijo.

MODEL VAKOG OZ. STIL ZAZNAVANJA 1/4

- **Prevladujoči vizualni kanal:**
 - potrebujejo “sliko” – skica, ilustracija, vzorec;
 - dinamičen tempo dela;
 - snov naj “vizualizirajo”: skice, miselni vzorci, barvni zapisi;
 - v pogovoru z njimi povejte bistvo, pokažite kaj želite.
- **Potrebujejo:** dinamiko, preglednost, vizualne spodbude, spremembe.
- **NE** predlogi pogovori, podrobnosti, enoličnost.

MODEL VAKOG OZ. STIL ZAZNAVANJA 1/5

- **Prevladujoči avditivni kanal:**
 - razumejo, zapomnijo, če SLIŠIJO druge in/ali sebe;
 - hrup jih zmoti – MIR!
 - naj razložijo, berejo na glas;
 - vključite jih v pogovor, naj postavljajo vprašanja, naj ponovijo;
 - povejte kaj želite, kaj boste počeli;
 - spodbudite dialog.
- **Potrebujejo:** pogovor, navodila, glasno ponavljanje, razlage.
- **NE** monologa, avtoritativnosti, grobih besed.

MODEL VAKOG OZ. STIL ZAZNAVANJA 1/6

- **Prevladujoči kinestetični kanal:**
 - zagotovite prijetno vzdušje;
 - razumejo, kar izdelajo, naštudirajo, preizkusijo;
 - govorijo počasi, dajte jim čas za razmislek;
 - dobri odnosi so ključni - zgradijo zaupanje!
 - delo, odmor, delo...
- **Potrebujejo:** varno okolje, čas, odmore, potrpljenje, prijateljski ton, prijaznost, osebno izkušnjo (vaja).
- **NE** hitro menjavati tem, skakati v besedo.

NAČIN UČENJA VIZUALNEGA TIPA ČLOVEKA

- Če ste vizualni učni tip, vam priporočamo, da:
 - si delate zapiske med predavanji,
 - si ogledate številne primere,
 - si ob težjih pojmih ali besedah narišete simbole ali slike, ki vam ob prebiranju ali poslušanju pridejo na misel,
 - uporabljajte različne barve in podčrtavanje besedila,
 - če je mogoče, si študijske vsebine oglejte na video posnetkih,
 - uporabljajte tabele, grafe in ilustracije, ki vam bodo pomagale pri razumevanju snovi,
 - si zapisujete navodila za naloge,
 - si zagotovite urejen učni prostor z vsemi potrebščinami.

NAČIN UČENJA AVDITIVNEGA TIPA ČLOVEKA

- Če ste pretežno avditivni tip, se najbolj učinkovito učite, če:
 - si posnamete učno vsebino, pa tudi svoje ponavljanje te učne vsebine,
 - pozorno poslušate in si ob tem oblikujete kar najbolj uporabne zapiske,
 - ponovite navodila za naloge pred kolegi ali pred učiteljem še preden zapustite predavalnico,
 - glasno berete,
 - delite svoje misli in ideje v razgovoru z drugimi,
 - med učenjem poslušajte glasbo,
 - za lažje pomnjenje nove pojme postavite v rime,
 - nove stvari glasno ponovite sami zase,
 - sodelujete v manjših skupinah.

NAČIN UČENJA KINESTETIČNEGA TIPA ČLOVEKA

- **Kinestetičnim učnim tipom priporočamo, da:**
 - si delate sezname,
 - si pri naštevanju stvari pomagata s prsti,
 - se igrate besedne igre,
 - izvajate veliko praktičnih vaj, eksperimentov, primerov,
 - ponavljate učne snovi med hojo, mečkanjem paprička, čečkanjem, pisanjem, risanjem, izdelovanjem,
 - dihate počasi in se sproščate,
 - igrate igre vlog,
 - si učno snov povežite z življenjem,
 - vsebine predavanj povežite s svojimi občutki in izkušnjami.
 - si zagotovite udoben in praktičen učni prostor.

VEDENJSKE ZNAČILNOSTI LJUDI S PREVLADUJOČIM ČUTNIM KANALOM

- Glede na čutni kanal se pri poučevanju učencev/pacientov/slušateljev odločimo za primerno učno obliko, učno metodo in učne pripomočke.
- Ni pomembno le, s katerimi čutnimi kanali učenci/pacienti/slušatelji sprejemajo vsebine in informacije, pomemben je tudi njihov stil odločanja in reševanje problemov.

SKLEP

- Ljudje se učimo s kombinacijo različnih načinov, pristopov in strategij, ki jih izberemo glede na vsebino učnega materiala.
- Posameznike je treba usposobiti za samostojen izbor ustreznega učnega stila, pristopa, strategije glede na učno vsebino.
- Novo znanje naj se gradi na informacijah o posameznikovem predznanju.
- Zdravstveni delavec z metodami in vsebino, prilagojeno predznanju posameznika, dosežemo optimalne učinke učenja.
- Veččutno poučevanje nedvomno pripomore h kakovosti učenja.
- Ljudi obravnavati kot enkratne posameznike, ne da bi jih determinirali in definirali z določenim učnim stilom.

